

tydning. Der blev igaar sagt af den erede første Taler, som bekæmpede Endringsforslaget, at det nærmest var theoretiske Betragtninger, som førte til at forlægge et Endringsforslag som dette, og jeg troer, at han tilføiede, at Spørgsmaalet var ideelt. Jeg tilstaaer, at jeg ikke veed rettere, end at man om enhver vigtig Sag, der i de sidste 3 Decennier har været behandlet i Danmark, har sagt, at den grundede sig paa theoretiske Betragtninger, men at den var upraktisk, og dog gennemførtes disse Betragtninger senere i vore Love og i vore Forfatninger. Narene 30 og 40 have sjelden seet et Forslag fremstillet, som man ikke med stor Ehyrke har bekæmpet som Noget, der theoretisk tog sig godt ud, men som var praktisk udførligt, og nu leve vi under de Forhold. Jeg troer, at enhver sand Theoristemmer med det Praktiske; og jeg troer, at enhver sand og dygtig Praktiker ikke har Kingcagt for Theorien, men veed at statte den; det, der virkelig holder en theoretisk Prøve, det skal nok i Tidernes Løb vise sig at være praktisk, om det end i Diebliffet kan støde paa Vanffeligheder. Her er imidlertid et Spørgsmaal, som let kan aflædes ethvert theoretisk Smit; vi kunne kaste det ned her i Forsamlingen og lade det bedømme af hver Mand, der færdes i det daglige Liv og selv hver Dag sætter sig paa Dommerstol i sit Huus, hvor han er en Slags Patriarch, der dømmer. Lad ham see, hvorledes han selv bærer sig ad, naar f. Ex. et Dyende bliver anklaget for ham; lad os see, hvorledes han gaar frem for at komme til Wisshed om, hvorledes Sagen hænger sammen. Han kalder sine Tjenestefolk sammen, udspørger Enhver, men han spørger ikke iforveien: efter hvilke Regler skal jeg gaae frem, skal jeg have 2 Vidner, eller skal jeg nøies med eet, skal jeg troe den eller den mere eller mindre? Naar det er en samvittighedsfuld Mand, der prøver, forinden han dømmer, saa er det efter en alvorlig og streng Prøve, at han tager sine Forholdsregler, og det er det samme sunde og simple Blik, der hører til, hvad enten en Mand sidder paa Dommerstol og dømmer efter en forudgaaende Forhandling, eller han dømmer efter den Prøve, der i det daglige Liv maa anvendes for at komme til et sikkert Resultat.

Det er, som den erede Justitsminister sagde, umuligt at vinde mathematisk Wisshed i de civile og criminelle Retsspørgsmaal, der veise sig; den mathematisk Wisshed er altsaa udenfor Spørgsmaal, men efter hvad Andet kunne vi da gaae end efter den subjective, den individuelle Wisshed? Vi kunne skabe mangfoldige Regler, der kunne vejlede os, der kunne lette os, hvorledes vi sikkest skulle bedømme Beviserne, men som dog til Syvende og Sidst ikke kunne blive de absolut afgjørende, netop fordi ethvert Tilfælde maa bedømmes for sig. Det er, fordi jeg troer, at det er rigtigt at indbringe dette, der saaledes hver Dag udøves af hver enkelt Mand i hans daglige Liv, her i dette Lovforslag, at jeg har været med at stille dette Endringsforslag; men det har ogsaa en anden stor praktisk Betydning. Der er et Middel, som nu i Almindelighed anvendes og som netop er et Middel, hvorved man bøder paa de lovbundne Regler, og det er Eden. Anvendelsen af Partseed, netop i Modpartens Interesse, er givet for at raade Bod paa Ufuldkommenheden i Bevisreglerne. Hvor Beviset ikke er fuldt, men hvor der er fremkaldt en høi Grad af Sandshynlighed, overlader man det til den, mod hvem Sandshynligheden er tilveiebragt, ved sin Ed at friggøre sig. Men have vi ikke her gjentagne Gange erkjendt, at det er farligt at spille for stærkt med Eden? Have vi ikke følt, at netop i saadanne Tilfælde, hvor en Mandes egen Interesse i høi Grad er paa Spil, er det farligt at lade ham komme i den Fristelse at frie sig ved sin Ed? See, det er det, man for en Deel vil raade Bod paa ved at give en Regel som den, der her er foreslaet; thi i mange af de Tilfælde, hvor Eden nu anvendes i selve Modpartens Interesse, der kan vedkommende Domstol dømme, naar den har fuld Overbeviisning om, at Retten er paa dens Side, i hvis Interesse Eden nu paalægges. — Der er sagt, at Dommerne ikke ere fuldkomne, og at Handelsrettens Medlemmer heller ikke ville være det. Nei, vi tage Mennesket med alle dets Svagheder og Ufuldkommenheder; vi vide, at enhver som helst Afgjørelse af en Dommer maa i sig bære den Usikkerhed, som alt menneskeligt Værk er undergivet; men hvorledes raades der Bod derpaa?